

Univerzita Karlova
Fakulta sociálních věd
Institut mezinárodních studií

Obraz mnichovské dohody ve vybraných švédských denících

(Bakalářská práce)

Autor: Zuzana Dudová

Vedoucí práce: PhDr. Vít Smetana, PhD.

Mezinárodní teritoriální studia, VI. semestr

Květen 2006

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

20. 5. 2006

.....

Obsah

1. Úvod	4
2. Charakteristika sledovaných periodik	7
2.1. Dagens Nyheter.....	7
2.2. Skånska Dagbladet.....	8
2.3. Aftonbladet.....	10
2.4. Příklad události v září 1938 a její interpretace.....	11
3. Před Mnichovem	12
3.1. Krize švédskýma očima.....	13
3.2. Úvahy o válečné hrozbě a mocenských poměrech.....	18
3.3. Obraz společnosti.....	19
4. Mnichov a jeho bezprostřední následky	21
4.1. Dagens Nyheter.....	21
4.2. Aftonbladet.....	23
4.3. Skånska Dagbladet.....	25
4.4. Tlak ostatních sousedních států na Československo.....	26
4.5. Reakce společnosti.....	28
5. Reflexe švédské zahraniční politiky	30
5.1. Konference Společnosti národů.....	30
5.2. Mnichov a jeho vliv.....	33
6. Závěr	35
7. Resumé v angličtině	39
8. Seznam pramenů a literatury	41
9. Obrazová příloha	43

1. Úvod

Ke konečnému vyřízení tématu této práce vedla poměrně dlouhá cesta. Moderní historii Švédska jsem se věnovala již v minulosti a časem jsem dospěla k rozhodnutí zjistit, zda má (či v minulosti měla) tato země nějaký bližší vztah k České republice. Zůstala jsem pak u jednoho z případů, kdy se zdejší události, potažmo události v Československé republice, staly takřka mezinárodně sledovanými. Tím byla mnichovská konference a jí předcházející sudetská krize. První otázkou bylo, zda se Švédsko skutečně nějakým způsobem zapojovalo do debaty o tehdejších dění, zvláště vzhledem k tomu, že ve třicátých letech dvacátého století se dosti výrazně snažilo dostat svému statutu neutrální země a do záležitostí za svými hranicemi se nevměšovat. Mnichovská krize však byla hrozbou natolik silně rezonující ve většině Evropy, že se jí zabývala nejen švédská diplomacie, ale dostala se i do povědomí řadových občanů. A právě jejich pohled na situaci se dostal do popředí mého zájmu.

Domnívám se, že nejlepším způsobem, jak proniknout pod povrch zdánlivé švédské zdrženlivosti, je zmapovat, jak se k problematice rostoucí krize vyjadřoval denní tisk. Po prostudování dostupné literatury, která ne vždy odpovídala na mé otázky, jsem se rozhodla za svůj hlavní pramen určit právě švédské noviny. Vzhledem k plánovanému rozsahu bakalářské práce jsem vybrala tři tituly – dva deníky a jeden večerník. Kritériem pro výběr byla jejich vzájemná odlišnost co se týče cílové skupiny čtenářů, místa vydání a zveřejňovaných názorů. Mým cílem se v první řadě stala analýza těchto periodik. Hodlám zjistit, zda se věnovaly problematice do hloubky či jen přebraly základní informace od ústřední tiskové kanceláře a zda nálada převládající na jejich stránkách odpovídala jejich oficiálně proklamované myšlenkové orientaci.¹

---

¹ Ta je zmíněna v druhé kapitole této práce.

Druhou linií, kterou text této práce sleduje a kterou bych ráda provázala s výše uvedeným záměrem, je přiblížení situace v tehdejší švédské společnosti právě pomocí tisku. Jakým způsobem se sledované noviny obracely na švédskou veřejnost? Nakolik na druhou stranu odrážely atmosféru ve společnosti a jak moc ji spoluvytvářely? Tyto otázky by měly být v následujícím textu vyjasněny.

Případné změny v zahraniční politice Švédska nesouvisí prvoplánově s uvedeným tématem a není mým záměrem se jim do hloubky věnovat, avšak myslím si, že oficiální stanovisko vlády vůči mezinárodním problémům se částečně promítá i do vnitřních záležitostí země, a proto považuji za přínosné alespoň okrajově zmínit tendence švédské zahraniční politiky na podzim roku 1938.

Literaturu, uvedenou v závěru této práce, jsem použila především k získání přehledu o postavení Švédska na mezinárodní scéně a k načerpání obecných informací o novinách, jež jsem se rozhodla prostudovat, i o mnichovské konferenci obecně. K těmto informacím jsem pak mohla vztahovat fakta, zjištěná vlastní četbou tisku. K potvrzení mých názorů a dojmů, získaných četbou pramenů, mi sloužily politické zprávy zastupitelského úřadu ve Stockholmu, které sepisoval československý vyslanec Dr. Kučera, a které zároveň stručně popisují situaci ve Švédsku z jiného úhlu pohledu.

Po nezbytném úvodu do zázemí a stylu psaní jednotlivých periodik jsem zařadila kapitolu o obrazu Sudet, tak jak jej tato periodika vytvořila. Tím hodlám dosáhnout praktické ilustrace jejich přístupu k rýsující se krizi. Časově jsem si za začátek analýzy určila polovinu září 1938, kdy následkem Hitlerova proslovu na stranické schůzi v Norimberku a jeho chystané schůzky s britským ministerským předsedou Chamberlainem poměrně prudce vzrostl ve sledovaných novinách počet článků týkajících se nejen mezinárodní politické situace, ale i dílčích událostí v Československu. Ráda bych přitom zdůraznila, že stanoviskům západních mocností a s nimi spojeným komentářům nevěnuji příliš pozornosti. Klíčovým

aspektem je situace v Sudetech. Se zvýšeným zájmem tisku samozřejmě rostly i obavy veřejnosti z možných následků krize. O těchto obavách se hodlám zmínit vzápětí.

Ústřední kapitola se zaměřuje na několik málo dní před a po mnichovské konferenci a na nálady, které převládaly ve švédském tisku a potažmo ve společnosti. Události, které v Československu následovaly (určení pátého pásma odstoupeného území, nároky Polska a Maďarska,...) tvoří téměř samostatné téma, nebudu proto v popisu překračovat horizont několika dní po konferenci. Poslední zmínky o sledovaných denících by měly vyjádřit, jak jednotlivé noviny zhodnotily význam událostí v Mnichově a zda se pokoušely i dál sledovat vývoj v Československu či jejich zájem poměrně rychle opadl poté, co se spokojily s více či méně spolehlivým potvrzením míru v Evropě.

Následuje krátké shrnutí toho, jak vypadala na podzim roku 1938 zahraniční politika Švédska, zda bylo znát nějaké oficiální stanovisko vlády a jak jej případně deníky odrážely.

V závěru práce je uvedena obrazová příloha, která dle mého názoru zajímavým způsobem dotváří celkový dojem z informací podaných na následujících stránkách.

2. Charakteristika sledovaných periodik

Kromě samotného popisu vychází v této kapitole najevo, jaké důvody mne vedly k výběru toho kterého deníku. Dohromady pokrývají tyto deníky co možná největší procento švédského čtenářstva, a proto je na základě jejich studia do určité míry možné zjistit, jak bylo prostřednictvím jejich reportáží ovlivněno mínění většiny populace.

2.1 Dagens Nyheter

Již od svého založení roku 1864 ve Stockholmu se tento deník prohlašuje za „nezávislý na politických stranách, organizacích a sférách ekonomického vlivu“, přičemž své ladění tradičně popisuje jako liberální.² Během let své existence se stal největším švédským deníkem.³ Podle mého názoru se vždy snažil podávat svým čtenářům co nejobjektivnější a pokud možno nezkrácené zprávy o dění jak ve Švédsku, tak v zahraničí. Až během druhé světové války dostávaly články určité zabarvení vzhledem ke snaze poukázat na nebezpečí pro demokracii, které v sobě skrývaly fašismus a nacismus.⁴

Šéfredaktorem a zároveň výkonným ředitelem Dagens Nyheter byl na konci třicátých let Sten Dehlgren. Ten se výrazně politicky neprofiloval, jeho hlavním cílem bylo spíše zvýšení nákladu a rozšíření deníku.⁵ Hlavním redaktorem zahraničních zpráv byl Johannes Wickman, známý svým skeptickým postojem vůči politice appeasementu; stav po rozhodnutí o rozdělení Československa dokonce označil za „zoufalý“.⁶ Wickman však nebyl jediným, kdo se podílel na vytvoření celkového pohledu deníku Dagens Nyheter na mnichovskou krizi.

---

² Om Dagens Nyheter, <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=602> [cit. 2006-04-29].

³ PERS, A.Y., *Newspapers in Sweden*. 1. vyd. Stockholm: Swedish Institute, 1954, str. 37.

⁴ Ibidem, str. 38.

⁵ Tyto informace byly získány na základě e-mailové korespondence se zástupcem redakce Dagens Nyheter jménem Bengt Falkloo; 2.5. 2006.

⁶ TORBACKE, J., *Dagens Nyheter och demokratins kris 1937-1946: Genom stormar till seger*. 1. vyd. Stockholm: Albert Bonniers Förlag AB, 1972, str. 12-13.

Již v půlce roku 1938 byl z Rakouska přímo do Prahy delegován reportér Sten Hedman, aby ve svých článcích podával zprávy o „klidu na povrchu, ale napětí uvnitř“.⁷ Toho ovšem vystřídala Barbro Alving, která na podzim přímo v době největší krize strávila několik týdnů cestováním po Čechách.⁸ Přibližně od poloviny září 1938 se v Dagens Nyheter téměř denně objevovaly rozsáhlé články plné jejích osobních postřehů, které spíše než konkrétní události autenticky líčily náladu i každodenní život v Praze i Sudetech. Myslím si, že tímto především se Dagens Nyheter podařilo do problematiky proniknout nejhluběji ze sledovaných deníků.

Od chvíle, kdy začínala být situace ve střední Evropě chápána jako krizová, plnily zprávy o nejnovějších událostech titulní stránky Dagens Nyheter, přičemž zprávy z domova ustupovaly pomalu do pozadí. I počet stránek věnovaných zahraničí stoupl v době krize z jedné na tři, což svědčí o váze, kterou deník mezinárodní situaci přikládal.

2.2. Aftonbladet

Tento stockholmský večerník byl založen roku 1830 a tvrdí, že oním okamžikem byl také položen základ moderní žurnalistiky ve Švédsku.⁹ Jeho profil byl ve třicátých letech minulého století formován šéfredaktorem P. G. Petersonem, který prosazoval odlehčený styl psaní, krátké články a větší množství zajímavostí a obrázků, než bylo zvykem v ranních novinách.¹⁰ Vyvozuji, že právě tento fakt umožnil například novinám dne 27. 9. 1938 otisknout přinejmenším překvapivou fotografii velikosti celé stránky, zobrazující nadšený dav naslouchající Hitlerově proslovu v berlínském sportovním paláci,¹¹ a tím dát najevo své sympatie v době mocenské krize v Evropě. Aftonbladet se totiž netají tím, že byt' byl oficiálně

---

⁷ TORBACKE, J., *Dagens Nyheter och demokratins kris*, str. 12.

⁸ Byla také přítomna v Godesbergu v dobu konání schůzky kancléře Hitlera s britským premiérem Chamberlainem.

⁹ FREDRIKSSON, G. – GUSTAFSSON, K. E. – HADENIUS, S. – STRAND, D., *Aftonbladet: En svensk historia*. 1. vyd. Stockholm: Tidens förlag, 1980, str. 4.

¹⁰ Ibidem, str. 287 a PERS, A.Y., *Newspapers in Sweden*, str. 36.

¹¹ Viz Obrazová příloha.

spjat s liberální stranou, během let předcházejících druhé světové válce byl proněmeckého ladění.¹²

Komentátorem zahraničních zpráv byl v Aftonbladet Valentin Sjöberg (podpis „Sir V“), o kterém se dovídáme, že měl porozumění pro německé argumenty namířené proti Československu.¹³ Polemizoval s Dagens Nyheter, například k usmiřující politice západních mocností se stavěl zcela opačně a vcelku nadšeně ji schvaloval. Dále nejednou během mnou sledovaného období kritizoval Barbro Alving pro její údajnou zaujatost proti sudetským Němcům.

Ráda bych poukázala, že výše zmíněného odlehčení, kterým se Aftonbladet snažil zaujmout, bylo do jisté míry dosaženo na úkor jasnosti a přehlednosti. Zprávy byly rozdrobeny na mnoha stránkách každého vydání a čtenář tím podle mého názoru těžko získával přehled o důležitosti událostí a jejich souvislostech. Přesto je faktem, že jako večerník podával Aftonbladet zprávy s předstihem oproti jiným periodikům. Otázce, zda se mu vždy dařilo najít kompromis mezi seriózností a možností vytvořit senzaci, se budu věnovat na dalších stránkách této práce.

Aftonbladet nevyslal do ohniska dění reportéra, který by po celou dobu krize informoval čtenáře o situaci. Pouze na začátku krize se na stránkách večerníku občas objevil krátký článek od vyslaného spolupracovníka, označen ovšem značkou agentury United Press (UP). Pokud byla jako zdroj článku uvedena zkratka „AB“,¹⁴ pocházel článek většinou z redakce v Londýně, jen při konání mnichovské konference zřejmě večerník v několika případech využil dopisovatele v Německu (Berlín, Mnichov). Pokud tedy vycházela nějaká zpráva přímo od korespondenta v Československu, byla přejata od jednoho z britských deníků a zpracována v Londýně.

---

¹² FREDRIKSSON a kol., *Aftonbladet: En svensk historia*, str. 297 a 392.

¹³ *Ibidem*, str. 320.

¹⁴ Aftonbladet.

2.3 Skånska Dagbladet

Skånska Dagbladet bych nazvala typickým provinčním deníkem. Byl založen roku 1888 v Malmö a o čtyřicet let později se stal největším deníkem zemědělské strany,¹⁵ je proto jediným vyloženě politizovaným deníkem, který jsem analyzovala. Přestože se literatura nezmiňuje o jeho konkrétních představitelích, dá se na základě uvedeného faktu předpokládat, že názory v něm publikované budou odrážet právě postoj této politické strany. To, že redakce deníku vystupovala plánovitě jako celek, je patrné i z faktu, že v některých úvahách píše autor v první osobě množného čísla a dokazuje tím zřejmou shodu v názorech členů redakce. Kromě toho je v případě Skånska Dagbladet zajímavé si uvědomit geografickou polohu provincie Skåne. Ta, coby nejjižněji položená, je tradičně nejen v nejbližším kontaktu s Německem a čelí vždy největšímu přílivu imigrantů, ale můžeme zde očekávat i větší strach z případné německé expanze. Historicky je to navíc provincie nešvédská¹⁶ a z toho plynoucí určitá kulturní odlišnost od zbytku Švédska se může odrážet na stránkách tamějšího tisku.

Byť jsem označila Skånska Dagbladet za provinční tisk, musím v jeho případě také zmínit, že v době mnichovské krize byl napojen na korespondenta v Československu.¹⁷ To oceňuji jako projev snahy dostat se přímo do jádra problému.

Závěrem bych ráda poukázala na fakt, že velké množství materiálu přebírají všechny noviny ze společného zdroje, jímž je švédská tisková agentura TT.¹⁸ Spíše než na obsah dílčích zpráv se proto snažím zaměřit na způsob prezentace a interpretace těchto informací a dále pak na nezávislé úvahy, vyjadřující často velice přímo názor, který v redakcích převládal.

---

¹⁵ PERS, A.Y., *Newspapers in Sweden*, str. 45. Na rozdíl od Dagens Nyheter a Aftonbladet však Skånska Dagbladet nevycházel v neděli.

¹⁶ Od Dánska byla získána až roku 1658. <http://www.ts.skane.se/o.o.i.s?id=743&page=7> [cit. 2006-04-29].

¹⁷ Články z tohoto zdroje však často nebyly podepsané, pouze zřídka se pod nimi objevilo jméno Reynold Packard; stejně jako v případě Aftonbladet byly články označeny značkou agentury United Press.

¹⁸ Tidningarnas Telegrambyrå.

2.4. Příklad události v září 1938 a její interpretace

Za modelovou jsem si vybrala událost ryze z československého prostředí, sestavení nové vlády dne 22. 9. 1938. Přestože švédský tisk v tu dobu pochopitelně věnoval více pozornosti schůzce Chamberlaina s Hitlerem v Bad Godesbergu, neopomněl sestavení vlády v Československu oznámit.

Prvním údajem, který budí pozornost zasvěceného čtenáře, je zmínka o jménu předsedy vlády generála Syrového. Jeho fotografie nechyběly ani v jednom ze sledovaných deníků, ovšem vlivem výše zmíněného společného zdroje citovaly deníky jméno jako „Sivory“, někdy dokonce jako „Sivory“ či „Syvory“¹⁹. Trvalo několik dní, než začalo být jméno uváděno správně.

Jakou váhu pak příkládaly jednotlivé noviny uvedené zprávě? Dagens Nyheter zmínil dne 23. 9. událost na titulní straně a mezi hlavními zprávami otiskl komentář k rozhlasovému projevu prezidenta Beneše, který vyzval ke klidu a potvrdil pevnost, s níž bude vláda stát za svými stanovisky. Složení vlády bylo sice popsáno až na straně 11, nechyběl však ani popis Syrového dosavadní kariéry. Aftonbladet ohlásil 22. 9. velkými písmeny již na titulní straně: „Česká vláda odchází“, přestože podle zdrojů blízkých vládě nebyl ještě odchod oficiální. Až na straně 9 stála zmínka, že jedním z pravděpodobných členů nové vlády je generál Syrový. Následující den byl čtenář o složení nové vlády i o Benešově projevu informován velmi stroze a bez dalšího komentáře. Skånska Dagbladet se 23. 9. na první straně ptala, zda se „česká armáda chápe moci“, což je na straně 11 spojeno s demonstracemi, které po Praze proběhly den předtím. Složení vlády, které ani pro tento deník nebylo příliš podstatné, byly věnovány dva články ke konci téže strany.

---

¹⁹ Tyto výrazy se objevovaly zejména v Aftonbladet a Skånska Dagbladet.

3. Před Mnichovem

Bylo již řečeno, že pozornost švédských médií věnovaná Sudetům stoupla poté, co říšský kancléř Adolf Hitler pronesl 12. září 1938 svůj projev na stranickém sjezdu v Norimberku. Tehdy poprvé použil pohrůžky při zdůraznění svého požadavku na právo na sebeurčení pro sudetské Němce. Zatímco do tohoto okamžiku švédské deníky události v Československu víceméně pouze nezaujatě popisovaly, po Hitlerově projevu se teprve začaly profilovat jejich názory a stanoviska.

Dagens Nyheter upozornil, že byl projev plný výhrůžek vůči Československu. Jeho cílem bylo prý především oddálit komplikaci, jíž je odpor západních mocností k řešení otázky německou invazí.²⁰ V článcích bylo znát znepokojení a výzva k obezřetnosti vůči německému vůdci. Skånska Dagbladet dokonce vyjádřil obavu, že podle Hitlerových slov je válka dříve či později „nevyhnutelná“, pokud Praha neučiní další ústupky. Kritika je zřejmá i v řečnické otázce, zda Hitler udělá stejnou chybu jako císař Vilém, který se snažil ovládnout takřka celý svět.²¹ Aftonbladet naopak prezentoval projev jako pouhé vyjasnění kancléřových názorů. „Poskytl pohled na německou psychologickou situaci“ a se sudetskými Němci jednoduše „vyjádřil solidaritu tak přímo, jak to jen šlo“.²²

Bude nesporně zajímavé vysledovat, zda uvedené názory prošly během krize nějakým vývojem, či zda měly redakce spíše snahu se v těchto stanoviscích utvrdit.

---

²⁰ Dagens Nyheter, 13.9. 1938, str. 3.

²¹ Skånska Dagbladet, 13. 9. 1938, str. 4.

²² Aftonbladet, 13.9. 1938, str. 4.

3.1 Krize švédskýma očima

Jak byla tedy vyobrazena stávající situace ve střední Evropě? Již pouhý výčet událostí, uvedených v tisku, a způsob jejich prezentace může podle mého názoru mnoho napovědět o tom, jak situace působila na švédského čtenáře. Co se týče zpráv, které sledované deníky během mnichovské krize podávaly, je nutno rozlišovat mezi dílčími událostmi v Československu, které nebyly zasazeny do hlubšího kontextu (historického či kulturního), a situací na mezinárodní politické scéně, které se samozřejmě deníky věnovaly podrobněji a zabývaly se jí i ve svých úvahách. Není lehké zmapovat, jakým způsobem se tyto dva aspekty prolínaly. Takový přístup ale podle mého názoru přinese pokud možno komplexní náhled na to, jak vyzněla mnichovská krize ve Švédsku.

Zprávy přímo z Československa v polovině září 1938 by se daly rozdělit do dvou kategorií. Jejich velký podíl se věnoval násilným střetům mezi sudetskými Němci a českou²³ policií, četníky, případně civilisty. Přitom bylo poukazováno na fakt, že těchto střetů nápadně přibylo po výše uvedeném Hitlerově proslovu. Značný neklid však nepochybně vyvolával způsob prezentace těchto zpráv - například titulky jako *Pohraniční boje stále násilnější a krvavější*,²⁴ *Bombardování ve dvou městech*,²⁵ či oznámení o vyhlášení výjimečného stavu či stavu obležení v blíže neurčených částech Sudet. Ve zprávách ovšem byly přibližně ve stejném podílu ukázány oba úhly pohledu. Ten německý představovala agentura DNB (Deutsches Nachrichtenbüro), ten opačný švédská TT, čerpající z českých zdrojů, případně prozápadní United Press či Reuter. Posouzení věrohodnosti obou pohledů již bylo na čtenáři.

---

²³ Předem je vhodné uvést, že v novinách bylo velice často užíváno výrazů „tjeckisk“ a „tjecker“ (český, Češi) namísto správných „tjeckoslovakisk“, „tjeckoslovakisk“ (československý, Čechoslováci). Zkrácení ale nepokládám za zkreslení či projev neznalosti, spíše o snahu o zjednodušení pro čtenáře. Pro označení názvu státu byl pak zásadně používán výraz „Tjeckoslovakien“ (Československo).

²⁴ Skånska Dagbladet, 14. 9. 1938, str. 1.

²⁵ Aftonbladet, 13. 9. 1938, str. 2.

Druhou kategorií tehdejších zpráv pak bylo probíhající vyjednávání mezi zástupci sudetoněmecké strany a československou vládou. Na stránkách deníků se víceméně neutrálně opakovalo, že sudetští Němci stupňovali své požadavky, zatímco vláda zůstávala ve svých stanoviscích neoblomná a odmítala případné lidové hlasování. Na stránkách švédských deníků však bez bližších komentářů působila tato jednání jen jako tvrzení proti tvrzení.

Výhled na reálné řešení sporu přinesla až převratná zpráva o Chamberlainově cestě za Hitlerem, zveřejněná ve Švédsku dne 15. 9. 1938. V jejím stínu se rázem ztratilo oznámení o rozpuštění sudetoněmecké strany československou vládou (17. 9.) i odjezd britského prostředníka při vyjednávání lorda Runcimana zpět do vlasti (18. 9.). Pozornost švédské veřejnosti se začala více zaměřovat na jednání mocností. Tím se pro ni stal spor v Sudetech zajímavější záležitostí, zároveň ale začaly být dílčí události v Československu chápány v tisku poněkud odlišně. Na významu neztrácely, ovšem tím, o kolik menší důraz na ně byl kladen oproti mezinárodním jednáním a reakcím západních mocností,²⁶ bylo dáváno najevo, že významná rozhodnutí budou činěna ne na půdě československé vlády, ale právě mezi západoevropskými politiky a Adolfem Hitlerem.

Tehdy se v denících poprvé objevily úvahy spojené s vývojem česko-německého sporu. Dagens Nyheter nejprve chválil Chamberlaina za jeho pokus postavit se neoblomnému Hitlerovi a vyvarovat se tím evropské války.²⁷ Později znovu poukázal na hrozby z Hitlerovy strany a začal dokonce kritizovat západní mocnosti pro jejich ochotu k ústupkům.²⁸ Skånska Dagbladet se ke chvále Chamberlaina připojil. Připustil, že požadavky sudetských Němců jsou přehnané, propast mezi nimi a Čechy se ale podle něj tak prohloubila, že není jiného řešení. Hlavní je, že se nemusí opakovat rok 1914.²⁹ Večerník Aftonbladet se naopak vyhnul úvahám o politickém jednání a postavil se do opozice vůči ostatním dvěma deníkům.

---

²⁶ Zprávy o násilnostech v Sudetech, případně výroky vlády a sudetských Němců, se přesunuly z titulních stran do běžných zahraničních rubrik. Jejich místo zabraly zprávy o postojích evropských velmocí.

²⁷ Dagens Nyheter, 16. 9. 1938, str. 2.

²⁸ Dagens Nyheter, 18. 9. 1938, str. 3.

²⁹ Skånska Dagbladet, 15. 9. 1938, str. 4.

Překvapivě přednesl svůj názor, že Československo by v případě vypuknuvšího válečného konfliktu mělo mizivé šance na úspěch. Nepochyboval o kvalitě československé armády, ovšem podotkl, že proti ní by se vzbouřilo 3,5 milionu sudetoněmeckých nepřátel státu, přičemž ze strany západních mocností by se nedalo počítat s přílišnou pomocí.³⁰

Pokud se zaměříme na roli, kterou přisuzovaly deníky sudetským Němcům, zjistíme, že se během prvních dní krize určitým způsobem vyprofilovala. Již po rozpuštění sudetoněmecké strany psal Dagens Nyheter, že její vůdci se skrývají, neboť Henleinův požadavek „chceme domů do Německa“ byl chápán jako zrádcofský.³¹ V ten samý den hlásil deník generální stávkou, vyhlášenou sudetskými Němci. Otiskl názor Henleina, že rozpuštění strany bylo nezákonné, i jeho rozhodnutí vytvořit v Sudetech svůj freikorps.³² Oproti tomu byla reakce vlády prezentována jako sebejistá. Čtenáři byli informováni o vyhlášení výjimečného stavu na tři měsíce a o odhodlání země bránit se do posledního muže.³³ Tím byli sudetští Němci čtenářům představeni jako původci napětí, jejich snahy se díky deníku jeví jako rozvracející jednotu československého státu.

Skånska Dagbladet, jak již bylo výše řečeno, nejvíce vyjadřoval obavy z šířícího se konfliktu. Snad proto zaujal postoj odlišný od Dagens Nyheter a rozhodl se poukázat na násilí, odehrávající se za českými hranicemi. „Teror“ potvrdil Konrad Henlein, který poskytl korespondentovi deníku rozhovor. Sdělil, že české civilisty vyzbrojila vláda a sudetští Němci se s disciplínou a trpělivostí snaží, aby byla odstraněna výjimečná opatření.³⁴ Korespondent další den informoval, že v Chebu, kde se nacházel, se české policii dařilo udržovat v ulicích klid.³⁵ Deník také publikoval vyjádření československé vlády, které přinesla TT a které

---

³⁰ Aftonbladet, 19. 9. 1938, str. 6.

³¹ Dagens Nyheter, 17. 9. 1938, str. 8.

³² Dagens Nyheter, 18. 9. 1938, str. 8.

³³ Ibidem.

³⁴ Skånska Dagbladet, 15. 9. 1938, str. 1.

³⁵ Skånska Dagbladet, 16. 9. 1938, str. 1.

naopak zdůraznilo, že násilí bylo vyvoláno ze strany sudetských Němců.³⁶ Zpráva o proudy židovských uprchlíků ze sudetoněmecké oblasti také mluvila spíše v německý neprospěch.³⁷ Přesto se deník nadále snažil stát spíše na straně sudetských Němců.

Aftonbladet se kupodivu situací přímo v Sudetech zabýval méně než ostatní dva sledované tituly. Zmínil se sice překvapivě o útěku německých zástupců sociálně demokratické strany z Chebu³⁸ a zpráv o česko-německých střetech nebylo na jeho stránkách málo, ovšem obraz sudetských Němců jako samostatně jednajících menšiny v něm nenalezneme. Večerník se spíše zaměřil na reportáže z Německa („celý svět mluví o válce, jen my v Německu ne“³⁹), v nichž vyjadřoval svou náklonnost k tomuto státu při jeho jednání se západními demokratiemi.

Dny, které následovaly po první schůzce Chamberlaina s Hitlerem, probíhaly v očích švédského tisku poněkud hekticky. S napětím se spekulovalo, zda Praha přijme britsko-francouzský plán na odtržení Sudet, který jí byl po schůzce předložen.⁴⁰ Ještě 19. září sdělily deníky, že plán má být vzat v úvahu jako podklad pro další jednání. Bylo zdůrazněno prohlášení premiéra Hodži, že v té době diskutované lidové hlasování není pro Československo přípustné. O den později prošla novinami zpráva, že pražská vláda se rozhodla plán odmítnout a zveřejnila k němu své výhrady. Po dalším dni však přišel další zvrát: Praha podlehla tlaku a plán přijala. Bezprostřední důvody nebyly v souvisejících článcích uváděny, ovšem z popisu atmosféry, jak jej deníky prezentovaly, nebylo pro čtenáře těžké vyvodit, že neshody mezi Čechy a sudetskými Němci byly stále vážnější a jakákoli případná dohoda by mohla v Sudetech vést k uklidnění. Je ovšem zajímavé, že deníky, které se stavěly proti Německu v té době ještě s rozhodnutím spokojeny nebyly a dovolily si

---

³⁶ Skånska Dagbladet, 17. 9. 1938, str. 1.

³⁷ Skånska Dagbladet, 19. 9. 1938, str. 4.

³⁸ Aftonbladet, 16. 9. 1938, str. 1.

³⁹ Aftonbladet, 15. 9. 1938, str. 1.

⁴⁰Po Chamberlainově návratu byla v Londýně zorganizována konference britské vlády s francouzským premiérem Daladierem a ministrem zahraničních věcí Bonnetem.

dokonce kritizovat západní mocnosti. Skånska Dagbladet komentoval, že Praha se byla nucena sklonit před svými mocnými rádci a Německo nyní bude moci prosadit svou vůli. Pokud se podle něj podaří zrevidovat nespravedlivý versailleský mír, bude se muset Francie zakousnout do kyselého jablka [své osobní porážky].⁴¹ Dagens Nyheter politovala nevyslyšenou prosbu Beneše, který žádal, aby bylo Československo konzultováno při vytváření britsko-francouzského plánu. Tímto plánem se pak prý západní mocnosti vzdaly jakéhokoli náznaku toho, že by existoval ještě nějaký mezinárodní právní pořádek.⁴² Nepřehlédnutelná je výzva deníku, vypuštěná do světa: „Ne, nemysleme si, že osud sudetských Němců a Čechů je něco, co se netýká nás všech... V Evropě neexistuje národ, který by nepocítil, co [případná] katastrofa obnáší.“⁴³

K těmto myšlenkám se přidávaly zprávy z Československa. Dne 22. 9. byla vytvořena nová vláda, následující den vyhlášena mobilizace, byly uzavřeny téměř všechny hranice a armáda vyrazila na pochod do oblasti Sudet. Bez výjimky se sledované deníky shodly na tom, že Hitler zvýšil požadavky. Barbro Alving psala v Dagens Nyheter, že Praha sice zachovává chladnou hlavu, ale mění tvář a na případnou válku je připravena.⁴⁴

Zprávy o dění ve střední Evropě doslova plnily stránky švédských deníků. Výčet názorů západních mocností měl snad působit uklidňujícím dojmem a zdůraznit, že stále proti Hitlerovi existuje efektivní opozice. Vedle toho se však začala objevovat oznámení o britských i francouzských válečných přípravách. Ač tedy měl švédský čtenář výhodu vysoké informovanosti, není těžké si představit, že vývoj událostí se v předvečer mnichovské konference ubíral tím nejhorším možným směrem.

---

⁴¹ Skånska Dagbladet, 22. 9. 1938, str. 5.

⁴² En internationell rättsordning. Dagens Nyheter, 20. 9. 1938, str. 2.

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ Dagens Nyheter, 26. 9. 1938, str. 5 a 28. 9., str. 1.

3.2 Úvahy o válečné hrozbě a mocenských poměrech

Shrňme tedy poslední myšlenky, které sledované deníky publikovaly v napjaté situaci před Mnichovem. Dagens Nyheter se domníval, že rozhodující slovo bude mít Hitler, přičemž poukázal na to, že „když demokratické země jednají s diktaturami německého typu, existuje vždy nebezpečí, že jejich ústupky v zájmu míru budou vykládány jako projev slabosti“.⁴⁵ To se zřejmě podle deníku splnilo. Hitler se prý na základě zkušeností s Chamberlainem rozhodl zvětšit nátlak a požadovat odstoupení podstatně větší části československého území. „Plně si vědom následků zvolil cestu, která vede k válce.“⁴⁶ Mnoho nadějí evropskému míru deník vskutku nedával.

Skånska Dagbladet ukázal v té době značnou nerozhodnost. Jednu z posledních předmnichovských úvah nazval *Katastrofa se blíží*. Připomněl, že neuběhlo ještě ani dvacet let od konce dosud nejstrašnější války, a zdá se, že na ni svět téměř zapomněl. „Po Hitlerově deklaraci nás pouze československá kapitulace před německými požadavky může ušetřit nové války... Beneš se může vzdát a tím bude mír zachován. Pokud tak neučiní, je válka prostým faktem... Československo stojí samo proti německé převaze... Hitlerova trpělivost je u konce.“⁴⁷ Rozhodující slovo tedy původně očekával deník z úst prezidenta Beneše. Avšak o den později, těsně před Mnichovem, publikoval úvahu *Hitler nese zodpovědnost*. V ní reagoval na výrok Chamberlaina o nepřiměřenosti Hitlerových požadavků. Deník se k tomuto tvrzení připojil a nešetřil s razantními argumenty. Hitler prý udělal hloupost, když stanovil přesnou lhůtu pro předání Sudet. Následkem takové nemoudré taktiky by byl za určitých okolností nucen sám začít válku. A „potom může jakkoli tvrdit, že otázku míru či války má v rukou Beneš“.⁴⁸ Těžko říci, co přimělo deník tak rychle změnit názor, ovšem je mu ke cti,

---

⁴⁵ Dagens Nyheter, 27. 9. 1938, str. 2.

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ Skånska Dagbladet, 27. 9. 1938, str. 4.

⁴⁸ Skånska Dagbladet, 28. 9. 1938, str. 4.

že zůstala jeho redakce v napjaté situaci otevřená novým podnětům a nezůstala u jediného definitivního soudu.

Ani Aftonbladet nedával Československu příliš na výběr. I přes probíhající zbrojení považoval případnou válku ne za výsledek chladné kalkulace, ale za výbuch již nezadržitelné lidské vášně. Hitler prý překvapil svět svou ochotou k jednání, slovo dostala opět Praha.⁴⁹ Aftonbladet zdá se nejnaléhavěji, ale také jaksi bez obalu vybídl Československo k rychlému jednání, kterým se nezdálo být nic jiného než kapitulace.

Dá se říci, že pohled švédských deníků na situaci v Československu se oproti polovině září 1938 příliš nezměnil. Ač měly příležitost nahlédnout pod povrch událostí a zaměřit se více na kořeny sporu, případně jeho aktéry v samotném Československu, sledovaly spíše míru nebezpečí, které vyplývalo z celkové mezinárodní situace. A jednomyslně se nakonec shodly na tom, že na konci září k vypuknutí války nechybělo mnoho.

Dle mého úsudku musely informace a stanoviska, jež deníky prezentovaly, vzbuzovat ve čtenářích jisté pocity ohrožení a bezmoci.

3.3 Obraz společnosti

O konkrétních dopadech poměrně krátké mnichovské krize na švédskou populaci a její smýšlení se odborná literatura příliš nezmiňuje. Obecný obraz společnosti je ale možno vytvořit právě na základě denního tisku. Ten naznačoval mnohé tendence ve smýšlení lidí a alespoň částečně informoval o jejich reakci na politické události.

Nutno poznamenat, že kulturní vliv Německa na Švédsko nebyl ve třicátých letech dvacátého století zanedbatelný. Byly na něj napojeny zejména buržoazní vrstvy, dokonce švédští sociální demokraté měli kontakty na své kolegy v Německu. Tvrdí se dokonce, že

---

⁴⁹ Aftonbladet, 24. 9. 1938, str. 4.

Německo mělo pro Švédsko před válkou srovnatelný význam jako USA po válce. Pravicový extrémismus si na druhou stranu ve Švédsku výraznější pozici nevybudoval. Vedle několika drobných organizací vznikla na krátkou dobu pouze Švédská národní liga mladých,⁵⁰ přidružená ke straně konzervativců. Žádný politik ovlivněný nacismem ale nebyl zvolen do parlamentu.⁵¹

Švédská společnost se v té době dá charakterizovat jako politicky velmi stabilní. Státu vládl premiér Per Albin Hansson a sociálně demokratická strana, která se po položení základů sociálního státu těšila nemalé popularitě.⁵² Také politika neutrality byla podporována „naprosto převažující většinou švédského lidu a skutečně jednomyslným parlamentem“.⁵³

Následkem mnohdy alarmujících zpráv v tisku ovšem nezůstali Švédové lhostejní k dění v Evropě. Pochopitelně se jich dotkla nejen hrozba války, o které se dočítali ve výše zmíněných úvahách, ale také například průběžné zprávy o přípravách Anglie⁵⁴ a Francie (zbrojení, budování krytů, nákup plynových masek). Následně je pak možné v týchž novinách nalézt výzvy obyvatelům ke klidu poté, co si začali vytvářet obrovské zásoby potravin a shánět plynové masky.

Ani rozhodnutí vlády o prodloužení základní vojenské služby stávajícím brancům⁵⁵ jistě obyvatelstvu na optimismu nepřidalo. Skånska Dagbladet k tomu dodával: „Musíme být připraveni na bouři, která se tvoří nad kontinentem. ... Jsme připraveni udržet se mimo [ni] – se zbraní v ruce, pokud to bude nutné.“⁵⁶ Ač tedy měli Švédové stále důvěru ve svou vládu a její schopnost vyvarovat se zatažení do případného konfliktu, těžko zakrývali výraznou skepsi, která se jich zmocňovala v předvečer konference v Mnichově.

---

⁵⁰ Sveriges nationella ungdomsförbund.

⁵¹ Vše HADENIUS, S., Riksdagen: En svensk historia. 1. vyd. Stockholm: Sveriges riksdag, 1994, str. 181-182.

⁵² HADENIUS, S., Swedish Politics During the 20th Century: Conflict and Consensus. 5. vyd. Trelleborg: The Swedish Institute, 1999, str. 45 a 48.

⁵³ CARLGREN, W. M., Swedish Foreign Policy During the Second World War. 1. vyd. London: Ernest Benn Limited, 1977, str. 12.

⁵⁴ Vzhledem k tomu, že zde usiluji o zachování doslovného překladu, je i v tomto případě záhodno zmínit, že výrazy „England“, „engelska“ (Anglie, anglický) odkazoval švédský tisk vždy na Velkou Británii jako celek.

⁵⁵ Viz kapitola č. 5.

⁵⁶ Skånska Dagbladet, 24. 9. 1938. str. 4.

4. Mnichov a jeho bezprostřední následky

O tom, jak sledované deníky prezentovaly konání konference čtyř mocností v Mnichově, částečně vypovídá obrazová příloha této práce.⁵⁷ Velké očekávání, které zpráva vyvolala, zastínilo skepsi, která do té doby ve Švédsku ohledně mezinárodněpolitické situace panovala.

Předem chci zdůraznit, že zpravodajství všech deníků během konference čtyř mocností i v následujících dnech bylo bezpochyby velmi kvalitní. Čtenáři byli důkladně informováni o místě, času, aktérech i okolnostech konference. Přesně byly v tisku vypsány body, na kterých se státníci dohodli. Po přijetí diktátu československou vládou dokonce všechny sledované deníky popsaly, jaké zklamání a odevzdanost panovaly mezi českými obyvateli a oznámily abdikaci prezidenta Beneše. Díky těmto skutečnostem vytvořil tisk ve Švédsku vskutku jednotný a jasný obraz uplynulých událostí.

Přesto se dá očekávat, že každý z deníků pojal okolnosti konference a pocity z jejích výsledků poněkud odlišně. I když tyto odlišnosti vcelku nijak nenarušily objektivitu obecného zpravodajství, je zajímavé vypořadovat, jaký nádech získala mnichovská dohoda na stránkách jednotlivých sledovaných titulů. V případě této kapitoly jsem se v zájmu názornosti rozhodla den po dni popsat atmosféru, vytvořenou každým deníkem zvlášť.

4.1. Dagens Nyheter

Hned 29. září, v den vyhlášení konference čtyř mocností, přinesl deník Dagens Nyheter některé zprávy, které v ostatních titulech nebyly uvedeny. První byla informace o snaze československé vlády vydobýt si pro svého zástupce místo na plánované konferenci,

---

⁵⁷ Str. 43.

aby s ním mohl být případně konzultován postup. Velkou výhodou poskytovala deníku reportérka Barbro Alving píšící rovnou z Prahy. V den ohlášení konference barvitě popsala, jak Češi předešlý den slavili svátek svého patrona, svatého Václava.⁵⁸ K její zmínce o modlitbách u králova hrobu, aby učinil zemi silnou, není třeba nic dodávat.⁵⁹

V úvaze, publikované ten den, si ještě deník vzhledem k nepředvídatelnému výsledku plánované konference udržoval jistý odstup. Zmínil neskonalou snahu Chamberlaina o záchranu světového míru, ovšem na druhou stranu poukázal, že zdaleka není jasné, zda je Hitler ochotný modifikovat své ultimátum z Godesbergu a zmírnit své nároky vůči Československu.⁶⁰

Pro získání co nejlepšího přehledu o momentálním dění vyslal deník dalšího reportéra Erika Malmströma přímo do Mnichova, aby informoval o tamějších náladách. Ten po svém příjezdu samozřejmě nemohl nezmínit všudypřítomnou naději.⁶¹ Dagens Nyheter ale v den oznámení výsledku konference neopomněl ani připomenout ekonomický význam sudetoněmecké oblasti. Popsal Československo jako „bohatý a z hlediska hospodářství vyvážený stát“, jenž má díky své poloze „klíč k bohatým možnostem oblasti Dunaje a Balkánu“.⁶² Připojen byl rozbor toho, o jaká průmyslová centra Československo odtržením Sudet přijde.

Svou hlavní myšlenku vyjádřil deník 1. října. Po nezbytných informacích o jásotu v Mnichově, o německé armádě připravené vpochodovat do Sudet i o přijetí diktátu československou vládou, která neměla na vybranou, otiskl deník zajímavou úvahu. V té se nestavěl přímo do opozice k pocitům radosti, převládajícím ve švédské společnosti, ale odvážil se důrazně poukázat na negativní dopady, které Mnichov přinesl. Přiznal změny

---

⁵⁸ Reportérkou byl označen za „svatého středověkého krále Václava“.

⁵⁹ Dagens Nyheter, 29. 9. 1938, str. 1 a 7.

⁶⁰ Ibidem, str. 2.

⁶¹ Dagens Nyheter, 30. 9. 1938 str. 1 a 6.

⁶² Ibidem, str. 4.

k lepšímu oproti původním Hitlerovým ultimátům i oprávněnou radost Anglie a Francie z odvrácení největší katastrofy v dějinách Evropy. Zároveň ale dodal:

„Nacistické vedení se raduje z něčeho zcela odlišného, ze svého diplomatického vítězství, největšího, kterého kdy země dosáhla.... Vítězství bylo dosaženo nad dvěma nejstaršími světovými mocnostmi, Anglií a Francií, které veškerou svou mocí, dokonce mobilizací největší flotily světa a jedné z jeho nejsilnějších armád, udělaly své maximum proto, aby zabránily tomu, co se nyní stalo skutečností.“

„V poslední minutě přichází z Československa nařikavý výkřik – protest „světu“. Kde se nachází svět? Adresa je nejasná, ale lze předpokládat, že jeden exemplář dokumentu si najde cestu k bývalému habešskému císaři, do jeho sídla v Londýně.“⁶³

Náladu dokreslila následující den Barbro Alving svým popisem hořkosti, která panuje v Praze, a českou nedůvěrou v jakékoli aliance.⁶⁴

Nutno říci, že ani posléze nepřestal deník informovat čtenáře o vývoji událostí v Československu. Popisoval průběh okupace sudetského území, dohady týkající se páteho okupačního pásma i všechny těžkosti, které ze situace vyplývaly pro československý stát v jeho stávající podobě. Přestože se podobné zprávy již neobjevovaly na titulní straně, na množství a významu neztrácely.

4.2. Aftonbladet

Z toho, jak byl doposud večerník Aftonbladet v této práci popsán, se dá lehce usoudit, že zaujal k mnichovské dohodě dosti odlišné stanovisko. Již obrazem, který použil pro oznámení odtržení Sudet od Československa, totiž že „Sudety budou předány symbolicky“,⁶⁵ nijak nezkreslil skutečnost, ale naznačil určitou převahu, kterou získal po konferenci Adolf

---

⁶³ Dagens Nyheter, 1. 10. 1938, str. 3.

⁶⁴ Dagens Nyheter, 2. 10. 1938, str. 1.

⁶⁵ Aftonbladet, 29. 9. 1938, str. 1.

Hitler. První úvaha, publikovaná večerníkem po Mnichovu, se vyjádřila pouze o uvolnění, které nastalo po závodech ve zbrojení, proběhnuvších před konferencí. Byly prý „načrtnuty kontury nového světa“.⁶⁶ Jako by se večerník pouze z povinnosti pokusil potvrdit všeobecnou úlevu. Vzápětí si totiž neodpustil přirovnání mnichovské konferenci k Berlínskému kongresu, kterému předsedal Otto von Bismarck. Večerník dokonce napsal, že Hitlerovi se podařilo prosadit ještě více – vládne nad národem čítajícím 75 milionů lidí, kteří plní jeho nejmenší pokyny, a ke kterým brzy přibude 3,5 milionu dalších.⁶⁷

Poté, co Praha přijala podmínky mnichovského diktátu, neskrýval Aftonbladet svou spokojenost. Kromě sebejistého tvrzení, že sám večerník se přes všechny obtíže nikdy nevzdal naděje na mírové řešení krize, podotkl, že celá situace v Praze byla neudržitelná, politicky i vojensky. „S historickou nutností se západní mocnosti ujaly úpravy státní anomálie, která se ukázala být nešťastná i pro Čechy samotné.“⁶⁸

Na druhou stranu byl Aftonbladet schopen uznat obtížnost situace, v jaké se pražská vláda nacházela. V článku, kterým děkoval všem zúčastněným státníkům (především pak Chamberlainovi) za výsledek konference, vyjádřil i poděkování Československu, „na jehož účet byl mír zakoupen“. „Představitelé země se s rozvahou a sebekázní, která prokazuje úctyhodnou kulturu, podrobili nevyhnutelnému.“⁶⁹ O něco později večerník zopakoval, že „Československo čestně přispělo k uvolnění napětí v Evropě. Sebevědomí, které tento těžce zkoušený národ prokázal, mu dává právo na bezpečnou budoucnost za spravedlivých podmínek.“⁷⁰

To, že bral ohled i na problémy Československa, je třeba u večerníku Aftonbladet při jeho zahraničněpolitické orientaci ocenit.

---

⁶⁶ Aftonbladet, 29. 9. 1938, str. 4.

⁶⁷ Ibidem, str. 6.

⁶⁸ „Västmakterna voro med historisk nödvändighet föranlåtna att bidra till korrigeringen av en statlig anomali, som varit till olycka inte minst för tjeckerna själva.“ Aftonbladet, 30. 9. 1938, str. 4.

⁶⁹ Vše Aftonbladet, 1. 10. 1938, str. 4.

⁷⁰ „Tjekoslovakien har medverkat till avspänningen i Europa med ära. Den självbesinning den prövade nationen ådagalagt ger rätt till en trygg framtid under rättvisa förhållanden.“ Aftonbladet, 3. 10. 1938, str. 4.

Po zažehnutí krize v Evropě projevila redakce Aftonbladet snahu situaci v Československu mapovat dále, byť byly její zprávy méně rozsáhlé než v Dagens Nyheter a svůj názor na pomnichovské dění v Československu redakce nevyjádřila. Během října pak zájem Aftonbladet o dění v Československu postupně opadal.

4.3. Skånska Dagbladet

Deník Skånska Dagbladet zůstal i po oznámení konání konference čtyř mocností u své jaksi shovívavé opozice vůči Hitlerovi. V úvaze nejprve poznamenal, že zatím není jisté, zda státníci uspějí, ale konferenci upřímně uvítal jako „způsob nalezení metody, jak pomoci Hitlerovi dostat se ze slepé uličky, do které se vlastním zaviněním dostal“. Podle deníku bylo třeba najít kompromis, aby nebyla rozpoutána válka a Hitler zachránil svou čest. Dodal přitom, že Československo bude muset přinést svou oběť, tzn. odstoupit Sudety, v zájmu míru.⁷¹

Na zprávu o výsledku mnichovské konference reagoval deník výrokem, že „se stalo to, v co celý svět doufal“⁷² – jeho nadšení bylo neskrývané. Označil boj Chamberlaina za úspěšný a přinášející ulehčení. „Vždyť národy si nepřejí válku. Oškliví si ji, a jejich největším přáním je moci vykonávat své všední činnosti, aniž by byly rušeny komplikacemi, které válka přináší.“⁷³ Přesto deník připomněl, že nelze zapomenout, že „německý diktátor neváhal zajít ve své hře tak daleko, že celý náš světadíl byl málem zatažen do války.“⁷⁴

Další den již opakoval deník podobné myšlenky. Mnichovská konference podle něj nepřinesla pouze vyřešení německo-českého konfliktu, ale přinesla i další výsledky,

---

⁷¹ Vše Skånska Dagbladet, 29. 9. 1938, str. 4.

⁷² Skånska Dagbladet, 30. 9. 1938, str. 1.

⁷³ „Ty folken (folk = lid) vilja icke krig. De avsky det, och deras högsta önskan är att få utföra sin dagliga gärning utan att störas av krigiska förvecklingar.“ Ibidem, str. 4.

⁷⁴ Ibidem.

významné pro budoucí osud Evropy. Byla prý nalezena cesta pro přátelství Německa s Francií i s Anglií.⁷⁵

Celkově působil přístup Skånska Dagbladet k Mnichovu poněkud lidovým dojmem. Na odpornost války hleděl očima řadového občana. Děj ve střední Evropě jako by na stránkách deníku volně plynul po boku zpráv ze Švédska, z jižní provincie Skåne a úvah o úloze zemědělské strany ve švédské vládě.

Vylíčením obrovského významu mnichovské dohody ale Skånska Dagbladet svůj popis událostí s ní spojených víceméně uzavřel. Zmínil se ještě o tom, že okupaci neprovázely žádné zvláštní incidenty mezi civilním obyvatelstvem a popsal plán na postupnou okupaci sudetského území. Později se ale do středu jeho zájmu opět dostala domácí scéna.

4.4. Tlak ostatních sousedních států na Československo

Přestože vyjednávání československé vlády s ostatními sousedními státy tvoří další téměř samostatné téma pro které v této práci bohužel nezbyvá prostor, ráda bych stručně shrnula, jak bylo švédským tiskem prezentováno.

První zmínky o nárocích, jež si na části československého území činilo Polsko a Maďarsko, se objevovaly ve všech sledovaných denících již v průběhu září 1938. Přestože jim nebylo věnováno tolik pozornosti jako dění na sudetském území, bylo mnoho kroků, podniknutých těmito státy, švédským tiskem oznámeno. Deníky informovaly o návštěvách maďarských a polských představitelů za Hitlerem a krátce spekulovaly o tom, zda se Hitler za tyto země skutečně postaví. Zvláště když Polsko začalo prohlašovat, že autonomie Těšína není dostačujícím řešením a následně se vytvořily v Polsku dobrovolnické vojenské sbory, které si kladly za cíl Těšín „osvobodit“, nezůstala tato fakta ve Švédsku bez ohlasu a objevila

---

⁷⁵ Skånska Dagbladet, 1. 10. 1938, str. 4.

se dokonce na titulních stránkách deníků.⁷⁶ Pozornost se k požadavkům Polska a Maďarska obrátila po Mnichovu. Požadavkům Německa bylo již vyhověno a Polsko s Maďarskem teprve prostor pro jednání.

Intenzita, s jakou se pak zprávy o událostech z československého pohraničí objevovaly, se ale brzy začala u sledovaných deníků lišit. Dagens Nyheter pojal spory mezi československou vládou a zástupci Polska a Maďarska jako jedno ze svých hlavních témat. Vlastního reportéra již v Československu po Mnichovu neměl, avšak pravděpodobně cítil potřebu informovat své čtenáře o nepříznivé situaci v Československu až do jejího definitivního vyřešení. Publikoval i úvahu o tom, že se Polsko a Maďarsko rozhodly následovat Hitlerův příklad a použít stejných výhrůžek.⁷⁷

Jak již bylo řečeno, snažil se i Aftonbladet, byť poněkud stručně oproti předchozím událostem, mapovat situaci v Československu i po mnichovské konferenci. Tyto snahy ale neměl večerník příliš dlouho. Obsazení Těšína ještě popsal poměrně detailně a vyobrazil ho jako vcelku bezproblémové, vyjednávání vlády s Maďary a následující dění se však již stalo pro něj spíše druhořadou záležitostí.

List Skånska Dagbladet se naopak zdál být výsledkem mnichovské konference upokojen. Ještě v prvních dnech, které po konferenci následovaly, přinášel deník základní informace o politice Polska a Maďarska v Československu. Jeho zájem o ni ale rychle opadával a přibližně v polovině října 1938 se již deník událostmi v Československu takřka nezabýval.

---

⁷⁶ Např. Dagens Nyheter, 22. 9. 1938.

⁷⁷ Dagens Nyheter, 4. 10. 1938, str. 3.

4.5. Reakce společnosti

Ještě v den konání mnichovské konference vyzýval deník Dagens Nyheter švédské obyvatele ke klidu. Zdůrazňoval, že stát je mnohem více schopen čelit případnému válečnému konfliktu, než tomu bylo v roce 1914. Produkce potravin se zvýšila a zásoby jsou dostatečné. Lid prý potřebuje jen zachovat klid a držet při sobě.⁷⁸ Dále se Švédům dostalo uklidnění od ministra obchodu, že Švédsko neprovedlo žádné omezení exportu.⁷⁹ Bylo tedy mnoho důvodů zachovat klid a spolehnout se na ochranu švédské vlády.

Dokázali se však Švédové tak lehce uklidnit? Odpověď záhy přinesl opět deník Dagens Nyheter. Hned 2. října publikoval deník úvahu, která shrnula dění ve Švédsku za uplynulé dny. Napsal, že psychóza by bylo příliš silné slovo pro situaci v zemi, že ovšem zvěsti o možných potížích se zásobováním potravinami vyvolaly mezi lidmi znatelnou nervozitu. Také případná byť částečná mobilizace trápila pracující, kteří netušili, jak by za takových okolností živil rodinu. Pro muže, kterým byla prodloužena základní vojenská služba, byla navrhována určitá kompenzace. Tisk nemohl podle Dagens Nyheter dělat mnoho, aby obyvatele uklidnil, ovšem i stranické plátky se však držely zpátky a nechaly stranou vnitropolitický boj. Role tisku byla obecně zhodnocena kladně, nikdo z jeho zástupců prý během krize neučinil chybný krok. Pro zemi jako celek pak vyvodil deník zajímavé důsledky. Napsal, že sebekázeň, ke které zemi přiměla krize, by ani po uvolnění tlaku neměla být opomíjena. „Malé státy jsou o zkušenost bohatší. Zjistily, jaké riziko pro ně plyne, jak málo mohou mluvit do rozhodnutí velmocí a jak lehce může být ohrožena jejich existence.“ Tím se deník utvrdil především v tom, že švédská politika neutrality je jediným správným řešením.⁸⁰

Nepopiratelnou nervozitu potvrdily i jiné použité zdroje, i když Skånska Dagbladet po zažehnutí krize s pýchou dodala, že obyvatelé jihošvédského Malmö se nenechali strhnout,

---

⁷⁸ Dagens Nyheter, 29. 9. 1938, str. 2.

⁷⁹ Skånska Dagbladet, 29. 9. 1938, str. 14.

⁸⁰ Dagens Nyheter, 2. 10. 1938, str. 3.

nepropadli panice a neuskutečnili stejné „útoky“ na obchody, jako to učinili obyvatelé hlavního města.⁸¹

Uvedené tendence švédských obyvatel byly však již naznačeny v minulé kapitole. Nyní se dostávám ke kontrastní situaci, která následovala po vyhlášení výsledku mnichovské konference. Vlna úlevy, která se přes zemi přehnala, byla naprosto pochopitelná. Výše zmíněné úvahy deníků projevíly pocity, které se zmocnily většiny lidí ve Švédsku. Po celé zemi byly pořádány děkovací bohoslužby za zachování míru.⁸² I večerník Aftonbladet oznámil slavnostně, že kostely v celém Stockholmu se rozezvučí při příležitosti tak kladné změny v evropské politice.⁸³

Na druhou stranu se ale dokázal život ve Švédsku poměrně rychle vrátit do vyjetých kolejí. Zájem médií o další osud Československa opadl a množství zpráv ze zahraničí se ustálilo na počtu obvyklém před vyostřením sudetské krize. S tím logicky přišlo i uklidnění obyvatel.

K postavení švédského státu na mezinárodní scéně se posléze vyjádřil československý vyslanec Kučera: „Jedno však je švédskému veřejnému mínění jasné již teď: naprosto změněná role malých států v evropském koncertu.“⁸⁴ Tento názor se naprosto shoduje s tím, který publikoval po Mnichovu Dagens Nyheter. Ten vzápětí dodal, že „lékem“ na vyvstávající obavy je osvědčená švédská neutralita. S tím určitě souhlasila i většina obyvatel.

Ze strachu se Švédové vzpamatovali po Mnichovu poměrně rychle. A není překvapením, že přes jisté výkyvy a ohrožení zůstala i jejich neutralita (a ostatně i sebevědomí) nezměněna.

---

⁸¹ Skånska Dagbladet, 30. 9. 1938, str. 1 a 18.

⁸² Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR (AMZV), fond Politické zprávy (PZ) Stockholm rok 1938, zpráva č. 45 ze dne 3. 10. 1938.

⁸³ Aftonbladet, 30. 9. 1938, str. 1.

⁸⁴ AMZV, PZ Stockholom 1938, č. 45, 3. 10. 1938.

5. Reflexe švédské zahraniční politiky

Již během první světové války trvalo Švédsko pevně na svém statutu neutrální země a tato taktika se mu více než osvědčila.⁸⁵ V poválečných letech se jediná jeho angažovanost týkala Společnosti národů. Švédsko doufalo, že je tato organizace novou a trvalou zárukou světového míru.⁸⁶ Ministr zahraničí Rickard Sandler se až do vypuknutí druhé světové války snažil Společnost národů podporovat, zároveň se však také pokoušel najít jakousi jinou záruku ochrany Švédska. Jeho víra ve schopnost této organizace zaručit se za malé státy byla zničena v roce 1935, kdy Společnost národů ukázala svou bezmoc zabránit Itálii v napadení Habeše, případně na ni uvalit jakékoli sankce.⁸⁷ Kromě toho není pochyb, že za mnichovské krize bylo nebezpečí války v Evropě ve Švédsku pocíťováno nejvíc od roku 1914.⁸⁸ Obavy vyjádřil již na začátku září 1938 ministr Sandler větou „jsme vděčni za každý týden, kdy se nic nestane“.⁸⁹ Zda se následkem Mnichova nějak zásadně změnila švédská zahraniční politika a jak kroky vlády a vývoj situace komentoval tisk, shrnuje krátce tato kapitola.

5.1. Konference Společnosti národů

Ve druhé polovině září 1938 se konala v Ženevě konference členských zemí Společnosti národů. Jelikož žhavá otázka války či míru v Evropě nebyla ani na programu jednání,⁹⁰ věnovalo se zde Švédsko především prohlubování již dříve navázané spolupráce

---

⁸⁵ CARLGRÉN, W. M., *Swedish Foreign Policy During the Second World War*, str. 3.

⁸⁶ *Ibidem*, str. 4.

⁸⁷ HADENIUS, S., *Swedish Politics During the 20th Century*, str. 51.

⁸⁸ CARLGRÉN, W. M., *Swedish Foreign Policy During the Second World War*, str. 10.

⁸⁹ AMZV, PZ Stockholm 1938, č. 40, 1. 9. 1938.

⁹⁰ Dagens Nyheter 27. 9. 1938, str. 7.

s takzvanými „osloánskými státy“.⁹¹ Jejich společným záměrem bylo „hájití nezávaznost sankčních ustanovení Paktu Společnosti národů“.⁹² Dále tyto státy jednaly o svých možnostech nějakým způsobem přispět ke zmírnění napětí, avšak s negativním výsledkem.⁹³

Vraťme se však ještě k průběhu konference a názorům na ni. Na jejím začátku otiskly noviny poměrně dlouhý proslov ministra Sandlera, shrnující jeho pohled na celou organizaci a vyjasňující záměry švédské delegace. Již titulek *Pakt Společnosti národů nesmí zničit neutralitu* mnoho napovídá. Sandler se zamýšlel nad tím, jakou roli Společnost národů ve skutečnosti hrála, podotkl dokonce, že se nachází v období úpadku a není již místem, kde by se rozhodovalo, která miska vah klesne: zda ta představující válku, nebo ta představující mír. Při myšlenkách na budoucnost je nutno zbavit se iluzí. Byli jsme svědky války, říká, které Společnost nemohla zabránit. Status quo je možné změnit i jinak než násilím, to by se však musela změnit potměšlá role Společnosti národů. Za švédskou delegaci prohlašuje, že neutralitě některých členských států by se mělo vyjít vstříc a následnou změnou zastaralého článku 16 Paktu Společnosti národů o závaznosti sankcí má být nastartována obnova organizace, vedoucí k nové, upřímné mezinárodní spolupráci.⁹⁴

Na rozdíl od mezinárodní půdy, kde byl nucen zachovat jistou opatrnost, se však doma ve Švédsku netajil Sandler svým rozhořčením. Při předvolebním projevu v polovině září vyjádřil, že Společnost národů zničila naději, že by mohla být zárukou zachování míru, a že lidstvo stojí na pokraji katastrofy.⁹⁵ Přestože dodává, že mezinárodní spolupráce by neměla být přerušena, dokud je zjevná snaha zemí o porozumění, vyznívá jeho řeč dosti v neprospěch Společnosti národů. Po skončení konference ministr zopakoval své zklamání z faktu, že otázka míru či války nebyla vůbec projednávána. Kolektivní sankce nazval minulostí, ovšem

---

⁹¹ Těmi bylo sedm zemí sdílejících neutralitu: kromě Švédska také Norsko, Finsko, Dánsko, Belgie, Lucembursko, Nizozemí. Na společném postupu se dohodly na schůzce v Kodani bezprostředně před konferencí SN.

⁹² AMZV, PZ Stockholom 1938, č. 40, 1. 9. 1938.

⁹³ Ibidem, č. 49, 5. 11. 1938.

⁹⁴ Vše Skånska Dagbladet, 14. 9. 1938, str. 5.

⁹⁵ Dagens Nyheter, 17. 9. 1938, str. 10.

neopomněl ujistit veřejnost, že linie švédské zahraniční politiky se nemění – stejně jako ostatní severské státy si bude země držet odstup od jakéhokoli konfliktu.⁹⁶

Úvahy v tisku byly laděny stejně, ne-li dokonce ještě více pesimisticky. Skånska Dagbladet shrnul svůj pohled v článku *Bezmocná Ženeva*. Nenápadnost, s jakou probíhala konference Společnosti národů, přičetl tomu, že k významným rozhodnutím už dávno nedochází na její půdě, ale na jiných místech. Velmoci se prý po první světové válce nesprávně rozhodly střežit mír, násilně nadiktovaný poraženému Německu, a je ironií osudu, že je to zrovna Berlín, kde se rozhoduje o dalším osudu Evropy. Hitler se při svém konání ani neohlíží na Společnost národů a pravděpodobně ho za to budoucí historikové ani neodsoudí.⁹⁷

Názor, že sudetoněmecká otázka vyžadovala větší mezinárodní pozornost, se nedá deníku Skånska Dagbladet upřít, ovšem čtenáře dosti zaráží proněmecký postoj, který není pro deník zrovna typický. Ve zbytku úvahy se již deník od „neschopné Ženevy“ distancoval a přiklonil se k tehdy rozšířené a nepochybně uklidňující myšlence, a to že ať má či nemá Společnost národů naději na obrození, postoj osloánských států vůči ní je naprosto správný. Švédská vláda i parlament pevně trvají na politice neutrality, což je pro danou chvíli nejdůležitější.⁹⁸

Dagens Nyheter se připojil s chválou ministra Sandlera a jeho neoblomnosti při prohlášení švédské neutrality na ženevské konferenci. Přidává, že jako neutrální stát není Švédsko v pozici, kdy by hodlalo výrazně kritizovat jednání západních mocností v čele Společnosti národů, ale je nutno mít na paměti, že za stávajícího stavu neuznává Společnost jako instituci chránící mezinárodní právo a je, jak prohlásil ministr Sandler, připraveno dokonce z ní vystoupit.⁹⁹

---

⁹⁶ Dagens Nyheter, 27. 9. 1938, str. 7.

⁹⁷ Skånska Dagbladet, 14. 9. 1938, str. 4.

⁹⁸ Ibidem.

⁹⁹ Dagens Nyheter, 25. 9. 1938, str. 3.

Přesto, že přání oddálit nebezpečí války je v uvedených textech samozřejmě též patrné, překvapují deníky v případě tohoto tématu svou otevřeností. Do této debaty se bohužel ani jednou polemikou nezapojil večerník Aftonbladet.

5.2. Mnichov a jeho vliv

Švédsko se sice pevně drželo své politiky neutrality, vývoj událostí na podzim roku 1938 byl ale nepředvídatelný, a tak přijala vláda řadu legislativních i administrativních opatření.¹⁰⁰ Československý vyslanec zmiňuje tři narychlo svolané ministerské rady a odložení změny velitelů loďstva.¹⁰¹ Brancům, končícím základní vojenskou službu, byl prodloužen výcvik a tím zvýšen stav vojska.¹⁰² Švédský král Gustaf V. apeloval na kancléře Hitlera v zájmu míru.¹⁰³ Avšak vzhledem k nepatrné pozornosti, kterou švédský tisk tomuto kroku věnoval, byl dle mého úsudku vnímán jen jako nepříliš významné diplomatické gesto.

Švédsko nezůstalo lhostejným k dění daleko za svými hranicemi a s napětím očekávalo vyústění situace. Jak známo, mír byl alespoň dočasně zachován. Na jednu stranu si švédští představitelé veřejně netroufali „kritizovat státníky, kteří zachránili svět před válkou“,¹⁰⁴ na druhou stranu se však z pera vyslance Kučery dovídáme, že zástupcům Československa byly v této těžké chvíli vyjadřovány hluboké sympatie. Jemu je dokonce vyjádřil Sandler sám.¹⁰⁵

Nesporně převažující reakcí byla samozřejmě úleva. Byť se změnila mocenská situace na kontinentě, pro Švédsko zůstaly podmínky neměnné. Lze tedy souhlasit s názorem vyslance Kučery, který říká, že „švédská zahraniční politika nepotřebuje po Mnichovu žádnou

---

¹⁰⁰ AMZV, PZ Stockholom 1938, č. 49, 5. 11. 1938.

¹⁰¹ Ibidem, č. 45, 3. 10. 1938.

¹⁰² 23. 9. 1938 o tom přinesly zprávu všechny sledované deníky.

¹⁰³ AMZV, PZ Stockholom 1938, č. 49, 5. 11. 1938 (též Dagens Nyheter 30. 9. 1938, str. 11).

¹⁰⁴ Úryvek z projevu ministra Sandlera. Ibidem.

¹⁰⁵ Ibidem, č. 44, 30. 9. 1938 a č. 45, 3. 10. 1938.

novou orientaci. Žádné nové specifické riziko pro ni nevzešlo. Ovšem sdílí i Švédsko riziko všeobecné, plynoucí z toho, že moc a hrozba válkou staly se nástrojem dynamické velmocenské politiky.¹⁰⁶

Švédsko vyšlo z krize navenek nezměněné, ovšem o zkušenost bohatší.

Je možno ještě zmínit jeden detail vztahu Švédska k Německu. Tím byl nemalý objem exportu, který ze Švédska do Německa směřoval a teoreticky poskytoval Švédsku alespoň malou záruku toho, že nebude předmětem případné agrese. To podotýká i W. M. Carlgren: „Během mnichovské krize vyšlo ze strany Berlína ujištění, že Německo nemá žádné ofenzivní plány proti Švédsku, pokud Švédsko zachová neutralitu a bude dál vyvážet do Německa své zboží, zejména železnou rudu.“¹⁰⁷ Avšak vzhledem k obezřetnosti švédské vlády vůči násilnému chování Německa, kterou jsem vyzozorovala ve sledovaném denním tisku, si troufám s tímto autorem nesouhlasit a prohlásit zmíněnou skutečnost co do schopnosti zmírnit obranná opatření za nepřiliš relevantní.

Naopak, když o necelý rok později opět rostlo napětí na mezinárodní scéně, situaci podle mne trefně vystihl H. S. Nissen:

„Ohledně zahraniční politiky severských zemí během posledních let míru bylo řečeno, že Finsko se obávalo Sovětského svazu, Dánsko se obávalo Německa, Švédsko nevědělo, kterého z těch dvou států se bát víc a Norsko věřilo, že se nemusí bát nikoho.“¹⁰⁸

Tyto nesporně zajímavé úvahy však již překračují tématický rámec mé bakalářské práce.

---

¹⁰⁶ AMZV, PZ Stockholom 1938, č. 49, 5. 11. 1938.

¹⁰⁷ Carlgren, W. M., *Swedish Foreign Policy During the Second World War*, str. 15.

¹⁰⁸ „It has been said with regard to the foreign policies of the Nordic countries during the last years of peace that Finland feared the Soviet Union, Denmark feared Germany, Sweden did not know which of the two to fear more, and Norway believed it need not fear either.“ NISSEN, H. S. *Scandinavia During the Second World War*. 1. vyd. Minneapolis: The University of Minnesota Press, 1983, str. 47.

6. Závěr

Jak již bylo naznačeno v úvodu a potvrzeno v samotném textu, nešlo v této bakalářské práci o to, zda se vůbec švédský tisk vyjadřoval roku 1938 ke krizi v Československu. Díky tomu, že byla sudetská otázka postupem času „povýšena“ na celoevropský problém, nebyla ani v tisku tradičně neutrálního Švédska nouze o zprávy ze střední Evropy. Naopak, předkládaných informací bylo až překvapivě mnoho, bylo tedy třeba provést jejich selekci, od pouhého zpravodajství přejít k analytickým článkům a zaměřit se na otázku, jak přesně se sledované deníky ke krizi postavily.

Je nutné zdůraznit, že se analýza zabývá jen třemi deníky z celého spektra švédských novin. Tím pečlivěji byla jejich volba zvážena a koncipována tak, aby deníky co nejlépe vystihly různorodost názorů v tehdejší švédské společnosti tehdejší doby a společně pokrývaly co nejširší spektrum čtenářů.

Jaký celkový dojem tedy budily jednotlivé deníky a jak se jejich postoj vyvíjel? Dagens Nyheter vcelku potvrdil orientaci, kterou jsem uvedla v kapitole 2. Jeho zpravodajství bylo nestranné, snažilo se přinést komplexní pohled na situaci. Obavy z války, které se objevovaly na jeho stránkách, byly upřímným vyjádřením obav švédských obyvatel. Nelze také opomenout, že ačkoli deník nakonec stejně jako ostatní schválil mnichovskou dohodu jako pravděpodobně jediné schůdné řešení, byl také jediným, který se v průběhu celé předcházející krize snažil vcítit do role drobného Československa. Upozorňoval soustavně na to, že by země nebyla být přehlížena, nýbrž by měla být na evropské scéně brána jako aktér, jehož názor má být vyslyšen. Prostřednictvím reportérky Barbro Alving přibližoval deník čtenářům reálnou náladu v Československu. Každý den byly přinášeny zprávy jak z pohledu zástupců sudetských Němců, tak z pohledu československé vlády. Navíc byl Dagens Nyheter

jediným ze sledovaných deníků, který byl schopen oprostít se od oslavování míru a podívat se na výsledek Mnichova kritickými očima.

Porovnání Dagens Nyheter s dalším analyzovaným titulem, Aftonbladet, dokazuje, jak se mohou od sebe diametrálně lišit dva deníky, které se shodně označují za liberální. Aftonbladet skutečně neskrýval svou náklonnost k nacistickému Německu. Již v textu jsem zdůraznila, že mnohdy čerpal z německých zdrojů a popisu atmosféry v Německu dával přednost před přiblížením skutečné situace v Československu. Napětí v Sudetech a krizi z něho plynoucí dal víceméně za vinu právě Čechům a z tohoto názoru často vycházel i ve svých následných soudech a komentářích. Přesto byla překvapující občasná proměnlivost či zdrženlivost, znatelná v jeho komentářích. Jako by večerník cítil povinnost zmírnit své radikální názory a čas od času se připojit ke švédskému pacifismu – v daném kontextu k myšlence neutrality a vyjádření nadějí na mírové řešení evropské krize. Tento večerník oproti ostatním dosti zřídka rozebíral stávající zahraniční situaci. Zprávy jím přinášené byly stručné a spíše byly označeny výraznými, alarmujícími titulky, které si získaly čtenářovu pozornost a propůjčily prezentovaným událostem patřičný nádech senzace. To ovšem považuji za projev celkové filozofie tohoto večerníku. Nekladl si rozsáhlé analýzy za svůj prvoplánový cíl, zkrátka měl v úmyslu čtenáře zabavit. Tomu jeho struktura vcelku odpovídala.

Deník Skånska Dagbladet bylo v určitém ohledu nejzajímavější sledovat. Protože předem neměl nijak zvlášť vyhraněné stanovisko, nedalo se příliš odhadnout, na jakou stranu se přikloní. Jeho názor na věc se v podstatě utvářel až během krize. Za předpokladu, že hrozba německé expanze byla na jihu Švédska více chápána jako akutní, se dá nakonec říci, že geografická poloha sídla Skånska Dagbladet sehrála při tvorbě jeho názoru určitou roli. O nebezpečí války deník vlastně nediskutoval, bral ho jako fakt. Tím, že krize postupně dostala širší měřítko a byly do ní zapojovány i západní mocnosti, byla pozornost odvedena od

Československa jako státu schopného samostatného jednání. Při zmínkách o případném připojení Sudet k Třetí říši se Skånska Dagbladet velice často zmiňoval o nutné revizi versailleské mírové smlouvy jako ponižující a nespravedlivé dohody. Na první pohled by tento názor vypadal jako podporující německé snahy o radikální řešení sudetského problému. To nelze popřít, ovšem v případě Skånska Dagbladet se tento názor dá chápat i jako jistou snahu o ospravedlnění stavu, do kterého se česko-německé vztahy dostaly. Deník se zřejmě domníval, že posunutí česko-německé hranice by přineslo rozumné a definitivní řešení celé krize. K Německu se pak deník stavěl poměrně odmítavě a kritizoval často i chování sudetských Němců.

Jak je patrné z tohoto shrnutí, nelze automaticky pojmout vývoj názorových tendencí všech sledovaných titulů najednou. Pokud ale bylo možné vysledovat nějaké společnou linii, bylo jí postupné odvedení pozornosti od Sudet jako jádra problému k mezinárodním jednáním. I když nebyly dílčí události v Československu nikdy opomíjeny, stala se stanoviska západních mocností a jejich interakce s Třetí říší pro deníky zajímavějším tématem. Ve svých úvahách se proto zabývali hlavně jimi. Dalším prvkem společným pro všechny sledované deníky byla bezesporu rostoucí naléhavost, s jakou při stupňujícím se napětí vyjadřovaly své názory, ať už mluvily ve prospěch kterékoli ze zúčastněných stran.

Byla-li krize přirovnávána k nějaké dřívější události, nezmiňovaly se deníky překvapivě o anšlusu Rakouska, který Hitler provedl jen o několik měsíců dříve. Tím, že záhy přestaly chápat problém jako lokální, spíše bylo podle nich možné nalézt paralelu s předválečným napětím v roce 1914. Častým vrácením se k tomuto faktu, zmínkami o probíhajícím zbrojení a probíráním potenciálních možností té které země v případě vyostření konfliktu jako by si některé redakce prožily svou malou imaginární válku. Naštěstí bylo pro ně evidentně úlevou, když se jejich předpovědi nemusely vyplnit.

Reakce švédské společnosti, tak jak je popsaly sledované deníky, nebyly vcelku ničím nepředpokládaným. Válečná hrozba, vylíčená v tisku v dosti reálných barvách, nezůstala bez ohlasu – lidé si začali vytvářet zásoby a připravovali se na konflikt podobný první světové válce. Jelikož však jejich víra v udržitelnost neutrality země byla neotřesitelná, nepropadali vyloženě panice. Československo si snad získalo jejich soucit, ale reálně byl zájem o něj zastíněn jednáním evropských mocností. Veřejně však Švédové své názory příliš neventilovali. S relativním klidem pouze očekávali další vývoj. A lze říci, že se jim tento postup osvědčil.

Ani zahraniční politika nezaznamenala viditelné změny. Švédsko nebylo považováno za stát přímo zúčastněný v debatě o míru či válce. Situaci v Evropě se snažili jeho představitelé ovlivnit pouze s velkým odstupem na půdě Společnosti národů. V průběhu krize dali pak jasně najevo, že hodlají stát mimo veškeré spory, byť jisté obavy se nesporně objevily i v jejich úvahách.

Ač to nebylo výslovně zdůrazněno, lze s dávkou nadsázky říci, že sudetská krize otevírala Švédům oči. Byli svědky toho, jak rychle se mohly Sudety stát faktorem ovlivňujícím politiku celé Evropy a jak krátká cesta může vést od lokálního konfliktu k mnohem dalekosáhlejším důsledkům. Mohli si „nanečisto“ vyzkoušet, zda je politika neutrality ve své stávající formě udržitelnou a prosaditelnou.

Švédský tisk většinu těchto skutečností věrně zobrazil. Přestože soustavná kritika textu byla při tvorbě této práce nevyhnutelná,¹⁰⁹ je nutno přiznat, že ač s odstupem, přinesl tisk dosti pravdivý obraz mnichovské dohody i událostí jí předcházejících. Pomáhal bezesporu při formování švédského postoje vůči případným konfliktům na kontinentě. Dovolil nahlédnout do nitra švédské společnosti a bylo to nahlédnutí bezpochyby více než zajímavé.

---

¹⁰⁹ Tzn. kontrola správnosti uvedených faktů – viz část 2.4.

7. Summary

Having modern Swedish history as a subject of my interest and previous studies, I have chosen to find some kind of link between this non-aligned Nordic country and the Czech republic or former Czechoslovakia. I found such a link in the fall of 1938 when the growing tension in Sudetenland concluded by the Munich Agreement became a problem which troubled the minds of most European politicians of that time. However neutral Sweden had proclaimed itself to be, it had to bear in mind how unbalanced the powers in Europe were and that the situation could possibly lead to war, affecting not only Central Europe.

Namely, to be able to map the immediate effect the crisis had on Sweden and its society, I chose to analyze three different Swedish dailies, the intensity with which they mentioned the development of events in Czechoslovakia, the opinions they tried to present and the way they possibly influenced their readers.

The first chapter of this thesis provides a necessary introduction of each of the studied newspapers, selected to represent the widest possible range of readers, therefore the most numerous part of society. Dagens Nyheter was a widely spread Stockholm daily, liberal in orientation but objective in its articles. It was quite openly critical to Germany. Aftonbladet, on the other hand, did not try to hide its appreciation of the Nazi regime. It was an evening tabloid, also published in Stockholm. The third newspaper I chose was Skånska Dagbladet, published in Malmö, in the very south of Sweden, which represented the point of view of the Swedish Agrarian party. I chose to analyze this particular daily to see if the threat of German violence was any bigger in the area which was geographically closest to the German border.

A description follows of the way the Sudeten minority in Czechoslovakia was presented to the Swedish public. The dailies' attitudes toward a potential outbreak of war are shown, as well as the situation among Swedes and their reaction to the international crisis.

The Munich agreement is then of course in the center of attention in this thesis. Again, I comment on the newspapers' description of the negotiating process and try to focus on the different opinions they represent. Any perceptible changes in the society and its behavior are mentioned. However, comments on the policies and roles of the Western powers are not much touched upon, as I intend to concentrate on the situation in Czechoslovakia and the image it had left in the eyes of Swedes.

Though it is not a part of the main topic, I decided to include a chapter shortly reflecting the foreign policy of Sweden to achieve a better illustration of the opinion created in Sweden. Foreign Minister Sandler was not afraid to present his criticism of the League of Nations and therefore more or less created the impression that Sweden and the other neutral countries of that time stood alone, facing the possible outcome of the fateful Munich conference. However, this did not seem to trouble the Swedish citizens to a big extent. Of course, they made preparatory measures, bought food in advance and paid attention to any steps taken by the politicians, but they also believed in the effectiveness of their country's neutrality and stood firmly behind their government.

Finally, a conclusion is given, describing the results of my research. I mention the surprising attention given to the Munich crisis by the Swedish press. The idea that a neutral country in the far north of Europe would not show interest to events it did not take part in has not been confirmed. On the contrary, it is interesting to see the methods used in the Swedish press to create a quite clear and correct image of the Munich crisis and the following agreement, and to discover three different approaches among the Swedish society to the above problems.

In the attachments, the reader finds interesting cartoons and a photograph, as well as the front pages of each of the dailies, announcing the Munich conference.

8. Seznam pramenů a literatury

Prameny:

Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR, fond Politické zprávy Stockholm, rok 1938

Dagens Nyheter, září – říjen 1938

Aftonbladet, září – říjen 1938

Skånska Dagbladet, září – říjen 1938

Internetové stránky (citované 29. 4. 2006):

<http://www.ts.skane.se/o.o.i.s?id=743&page=7>

<http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=602>

Literatura:

BĚLINA, P. – MORAVCOVÁ, D., *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1914-1941*. 2. vyd.

Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1998

CARLGREN, W. M., *Swedish Foreign Policy During the Second World War*. 1. vyd.

London: Ernest Benn Limited, 1977

FREDRIKSSON, G. – GUSTAFSSON, K. E. – HADENIUS, S. – STRAND, D., *Aftonbladet:*

En svensk historia. 1. vyd. Stockholm: Tidens förlag, 1980

HADENIUS, S., *Swedish Politics During the 20th Century: Conflict and Consensus*. 5. vyd.

Trelleborg: The Swedish Institute, 1999

HADENIUS, S., *Riksdagen: En svensk historia*. 1. vyd. Stockholm: Sveriges riksdag, 1994

NISSEN, H. S., *Scandinavia During the Second World War*. 1. vyd. Minneapolis: The University of Minnesota Press, 1983

PERS, A.Y., *Newspapers in Sweden*. 1. vyd. Stockholm: Swedish Institute, 1954

TORBACKE, J., *Dagens Nyheter och demokratins kris 1937-1946: Genom stormar till seger*. 1. vyd. Stockholm: Albert Bonniers Förlag AB, 1972

9. Obrazová příloha

a) „Je slyšet zvuk kroků...“

Karikatura, Dagens Nyheter, 22. 9. 1938, str. 10

b) „Uspěje Chamberlain?“

Karikatura, Skånska Dagbladet, 24. 9. 1938, str. 5

c) „Historický okamžik“

Reportážní fotografie, Aftonbladet, 27. 9. 1938, str. 24

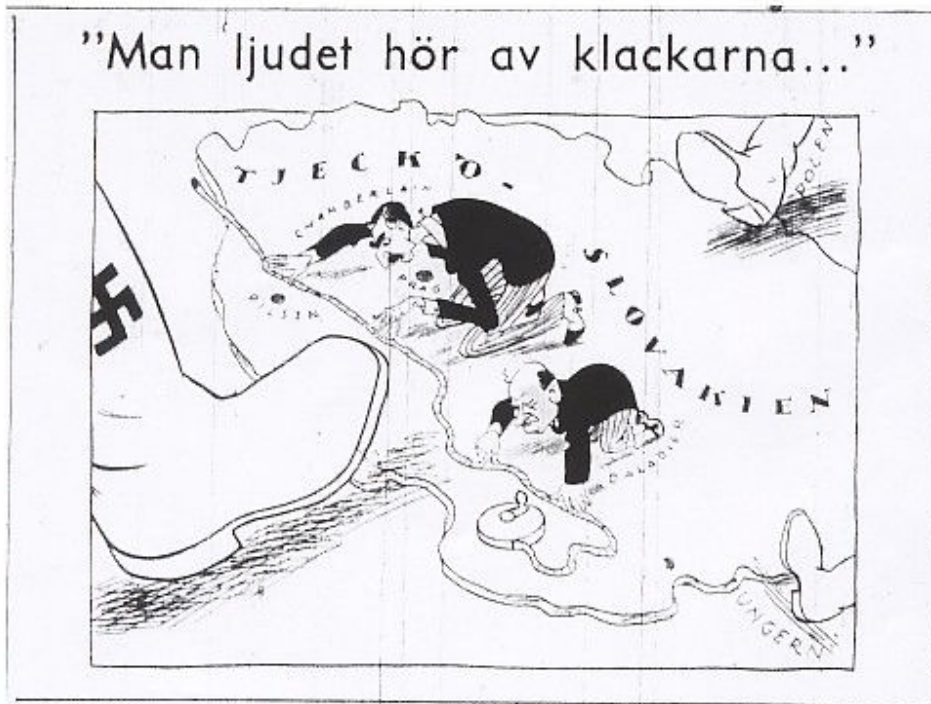
d), e), f) Titulní strany deníků, oznamující konání mnichovské konference

d) Hlavním titulkem Aftonbladet je „Nová schůzka mocností zítra v Mnichově“, pod ním „Hitler pozval Chamberlaina, Daladiera a Mussoliniho. Mussolini zprostředkovatelem míru“. Článek po levé straně také reaguje na aktuální situaci: „Švédský lid se obejde bez plynových masek. Potravinové lístky nejsou potřeba.“

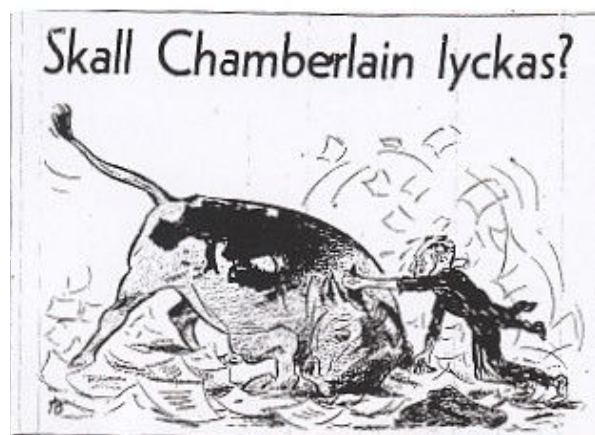
e) Dagens Nyheter kladl důraz na odložení německé mobilizace a na roli Československa. Titulky v uvedeném pořadí: „Schůzka čtyř mocností dnes z iniciativy Chamberlaina. Německá mobilizace odložena. Anglická žádost v Římě: il duce zavolal Hitlerovi. Československo si také přeje být zastoupeno.“

f) Náladu v redakci Skånska Dagbladet vystihuje všeříkající ilustrace. Titulky: „Konference o světové politice. Hitler, Mussolini, Chamberlain a Daladier v Mnichově. Rozhodující jednání zahájena na pozvání Hitlera.“

a)

b)

c)

Sid. 14: Engelsk-fransk Sudet-ockupation.

10 öre

10 öre

EXTRA

AFTONBLADET

Årgång Nr 263

Onsdagen den 23 September 1938

Uppl. A 5 öre högre pris på tåg och båt

Nytt stormaktsmöte

Svenska folket får reda sig utan gasmasker.

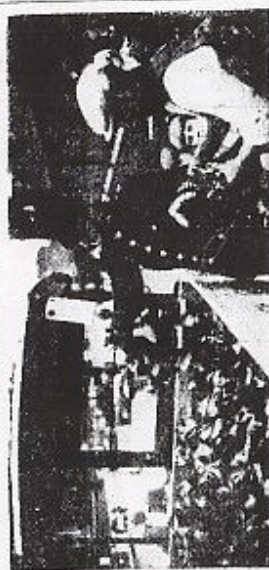
BRÖDKORT EJ NÖDVÄNDIGA.

Tillräckliga förråd finnas,

teklrar "livsmedelsgeriefolen". — På initierat höll hysas farhågor för

FLYTANDE BRÄNSLE

— Stora bränslet behöva vi inte!

LONDON BÖRJAR UTDELA GASMASKER — den första öfverenskommen utdel.

i morgon i München.

Hitler har inbjudit Chamberlain, Daladier och Mussolini.

Mussolini fredsmäklare.

LONDON, onsdag.

